

Otázka: Sociologie

Předmět: Společenské vědy

Přidal(a): mk

Co je to sociologie?

- společenská věda zkoumající společenský život jedinců, skupin a společností
- jednání lidí ve společnosti, struktura společnosti, sociální interakce, sociální skupiny, ...
- formování na začátku 19. stol., za otce soc. je považován francouzský filosof Auguste Comte
- slovo sociologie (z latinského *socius* = společník nebo *societas* = společnost a řeckého *logos* = slovo, výklad) poprvé použil Auguste Comte
- snaží se odhalit zákonitosti, na jejichž základě se společnost vytvořila, jimiž se řídí
- předmětem není člověk jako individuum, ale člověk pohybující se v různých sociál. skupinách, kde se spojuje s jinými lidmi
- multidisciplinární - využívá poznatků z ostatních věd (politologie, psychologie, biologie, statistika...)

Předmět studia sociologie

- společnost - souhrn individuí, kteří jednají s ohledem na jednání druhých a to v urč. historickém, prostorovém, kulturním a sociálním kontextu
- strukturace společnosti - vnitřní skladba

- sociální vztahy - vzáj. závislosti soc. subjektů
- sociální jevy - způsoby jednání, myšlení a cítění, existující mimo jedince a schopné vnějšího tlaku
- oblasti sociálního života - hospodářství, politika, právo ...
- sociální seskupení - soc. skupiny, páry, komunity, dav, národ ...
- sociální činnosti - práce, rekreace
- sociální procesy -urbanizace, industrializace

FUNKCE

- **empirická** = popis společenských jevů, procesů, pomocí výzkumů jako v psychologii
- **teoretická** = vysvětlování výskytu a průběhu jevů

Sociologické disciplíny

- Sociologie obyvatelstva
- Sociální ekologie
- Sociální geografie
- Sociologie etnických a rasových skupin
- Sociologie sexuálních vztahů
- Sociologie věkových skupin

Metody sociologie:

- kladení otázek- základní metoda získávání informací(dat) potřebných ke zkoumání společnosti
- Kvantitativní výzkum-stovky, tisíce lidí (dotazník)
- Kvalitativní metoda-poznání jednoho konkrétního problému do hloubky

- menší počet lidí, delší rozhovory
- Pozorování-výzkumník pozoruje skupinu, která ho zajímá, někdy může být i její součástí
- Analýza dokumentů-př. Dopisy emigrantů do vlasti

Společnost

- síť mezilidských vztahů, které se ustavují vzájemnou komunikací
- př. - pokud do místnosti zavřeme skupinku lidí, ještě netvoří společnost
- u začnou tvořit až ve chvíli, kdy spolu začnou mluvit, řešit problémy, navazovat vztahy =skupina lidí, kteří „o sobě vědí“
- soudržnost vztahové sítě je zajištěna sdílením konkrétní kultury(jazyk, normy, hodnoty)

Typy společnosti

- **Archaická společnost:**
  - ještě neproběhla neolitická revoluce-nedošlo k trvalému usazování obyvatel
- **Tradiční společnost:**
  - dějiny civilizace začínají zde
  - obraz tradiční společnosti známe z dějepisu
  - malá společenství(rodina, domácnost, vesnice)
  - závislost na přírodních rytmech a podmínkách
  - život naprosté většiny lidí dům předem-cestování bylo vzácnost, obdělávání stejné půdy,...
  - rozvrstvené společnosti bylo pevné-Evropa-3 stavy-šlechta, duchovenstvo, lid
  - polovina 18.stol.- krize tradiční společnosti

Průmyslová revoluce- industrializace- rozvoje moderních způsobů výroby

- neživotné zdroje energie, stroje, vynálezy
- urbanizace-prudký rozvoj měst
- Města- přinesla zcela nový životní styl
- chudoba, kriminalita, prostituce X nabídka širší aktivity(kavárny, noviny,...)

-**Georg Simmel**- hlavní rys města=anonymita

Moderní společnost:

- -modernizace-procesy, které vedly ke vzniku moderní společnosti-průmyslová revoluce, industrializace, urbanizace, politické revoluce,...
- -prudký nárůst obyvatel
- -rozvoj nových komunikačních prostředků(pošta, telegraf, noviny, telefon)
- -horizontální mobilita-možnost, někdy nutnost cestovat nebo se stěhovat
- -vertikální mobilita-možnost stoupat či klesat v sociální hierarchii
- -společnost je sekularizována-náboženství hraje daleko menší roli a musí soupeřit s vědou, uměním a politickými ideologiemi
- -přinesla člověku-svobodu, možnost seberealizace, zábavu
- -učinila ho ale také osamělejším-ztratil oporu tradičních vazeb-velká rodina, vesnická komunita

Postindustriální společnost:

- -období posledních zhruba 40 let
- -současná společnost, informační společnost, postmoderní společnost
- -zásadní roli hraje informace, komunikace a technologie
- -svět založený na vzdělání, vědění, znalostech, informacích
- -klíčovou roli hrají média a internet
- -konzumní společnost-principem světa je konzum-shromažďování věcí, zážitků,

vztahů,...

- -Daniel Bell- první použil termín postindustriální společnost
- -změna je dle Bella v přesunu zaměstnanců ze sekundárního do terciálního
- -globalizace-narůstající propojení a vzájemná závislost jednotlivých částí světa
- -změna ve vnímání času a prostoru, radikální zkrácení vzdáleností
- -kontakty mezi vzdálenými částmi světa-politické, kulturní, obchodní,...
- -globální rizika-nelze je vyřešit na místní úrovni-přelidnění planety, šíření epidemií, ekologická krize,...

Sociální změny:

- -jakákoliv změna ve struktuře určité soc. instituce, praktik či ve společenském uspořádání
- -Konstruktivní-pozitivní X destruktivní -negativní
- -změny na mikroúrovni- v rovině jednotlivců
- -změny na makroúrovni- celospolečenská rovina
- -adaptace přizpůsobení se společenským změnám

Socializace

- - osvojení si kultury, které je nutné pro to, abychom mohli ve společnosti existovat
- -probíhá od narození a probíhá celý život
- -zajišťuje, že se z nás stanou plnohodnotní členové společnosti
- -začleňování člověka do společnosti
- -umožňuje člověku utvářet vztahy, rozvíjet vlastní vidění světa a fungovat v něm
- -špatná sociální adaptace-selhání v komunikaci s ostatními
- -potíže s navazováním přátelství, vytvářením partnerských vztahů, respektování pravidel,.
- -může mít počátek již v dětství-př.-dítě, které zná z domu jen nadávka a křik, se může ve škole chovat agresivně, protože napodobuje to, co vidí u rodičů. Začlenění do

kolektivu dětí je pak obtížné

- -socializační činitelé-rodina, škola, média,...
- Primární socializace-probíhá nejčastěji v rodině
- -dítě si vytváří citovou vazbu na rodiče, získává základní návyky, učí se normám
- -nejčastěji probíhá do 3 let, pak vstupují další osoby a instituce
- Sekundární socializace-jak v rodině, tak i v dalších skupinách(škola, kroužky, zaměstnání,...)

Sociální role

- -od jedince se očekává způsob chování v určité situaci
- -jak má být role naplněna je dáno společenskými normami
- -př. Role žáka-očekává se,že budou dodržovat školní řád,...
- -role získáváme a přebíráme dobrovolně nebo nuceně
- -přejímání rolí nám umožňuje vidět svět z jiných úhlů pohledů a měnit se-př. V roli rodiče přehodnotíme dosavadní chování a omezíme čas věnovaný kamarádům
- -konflikt rolí-střet nebo neslučitelnost rolí-př. 16ti letá dívka je matkou a zároveň nedospělou dcerou

Sociální status

- -je vyjádřen mírou prestiže, kterou člověk ve společnosti získává od svého okolí
- -jedná se o úctu, kterou člověku prokazuje jeho okolí-nemusí souviset s bohatstvím ani politickou mocí
- -v moderní společnosti určován především profesí
- -souvisí s ním také životní styl a způsob chování, který od člověka očekáváme-př. Věříme, že bohatá podnikatelka tráví svůj volný čas na golfovém hřišti
- -uklízečka se zálibou ve filozofické literatuře by nás překvapila
- Získaný status-můžeme na něm aktivně pracovat
  - -př. Status lékaře získáme absolvováním lékařské fakulty

- Připsaný status –souvisí s vlastnostmi, které si vybírat nemůžeme a problém nastává ve chvíli, kdy jej okolí vnímá negativně
  - -př. V ČR status roma nebo staršího člověka
  - -často bývá překážkou sociální mobility

Sociální mobilita– přesun z jedné společenské vrstvy do druhé

-míra mobility souvisí s otevřeností společnosti

-umožňují ji sociální kanály-především vzdělání a profese

Vertikální mobilita –pohyb po žebříku nahoru nebo dolů, zvýšení nebo snížení prestiže

Horizontální mobilita-pohybování se v sociálním prostoru bez změny statusu

-př. Nástup do nového zaměstnání znamená novou profesní pozici, prestiž ale může zůstat stejná

Vnitrogenerační mobilita- statková změna během života jednoho člověka

Sociologové

August Comte (1798-1857) – fr. filosof, jako první použil pojmu sociologie

- rozdělil ji na statiku (současný stav)-zkoumá spol. řád a dynamiku- zkoumá společenský vývoj

- souvisí s jeho pozitivismem
- viděl v ní nástroj, kterým lze efektivně organizovat průmyslovou společnost, dnes

sociální inženýrství

- vize: vědecké řízení společnosti, její vylepšení

Karel Marx - (1818-83) - něm. ekonom, sám se za sociologa nepovažoval, přesto ho tam řadíme

- autor pojmu *společenskoekonomická formace*, jejíž prvky jsou *třídy*
- považován za průkopníka konfliktualistického přístupu (soc.konflikt je „hybatelem dějin“)

Herbert Spencer - angl. evolucionista, rozdělil společnosti na:

a) tradiční vojenské a

b) moderní průmyslové

- nedomníval se, že smyslem soc. je snaha o „vylepšení“ společnosti

Émile Durkheim - fr. filozof, lidské jednání se vysvětlí nejen z pozice individuí, ale i společnosti

- stav společnosti závisí především na míře dělby práce
- zakladatel sociologie náboženství

Georg Simmel - něm. filozof a sociolog, zakladatel formální sociologie

problém diády (skupiny o dvou členech)

- rozvíjí teorii konfliktu :

a) realistický k.(nevyhnutelný)

b) nerealistický (vytvořený)

Max Weber - něm. právník, filozof, definuje 4 typy jednání:

1) účelově-rationální

2) hodnotově-rationální

3) tradiční

4) afektivní

Erich Fromm - představitel **Frankfurtské školy** (analýza základu kapitalistické společnosti (svoboda Kapitalistické společnosti je fiktivní)

- Umění milovat, mít nebo být?

1. **G. Masaryk** - zabýval se teorií sebevraždy

Komunikace,média

-**Komunikace**=schopnost sdílet informace a emoce s druhými lidmi

-předpoklad života ve společnosti

-sociální komunikace-základní forma sociální interakce,sdělování významů mezi dvěma a více lidmi

-interpersonální komunikace-mezi dvěma lidmi formou rozhovoru,diskuze či vyjednávání

-skupinová komunikace-více aktérů

-v jejím průběhu může častěji docházet k nedorozuměním

-masová komunikace -od vzniku knihtisku

-pomocí masových médií,může obsáhnout velké skupiny příjemců

-intrapersonální komunikace- vnitřní monolog,mluvíme sami se sebou

-interkulturní komunikace- dorozumívání mezi příslušníky různých kultur

Proces komunikace :

-Komunikátor-na začátku,ten co vysílá sdělení(řečník,spisovatel)

-Sdělení -přenášeno kanály (řečový,písemný kanál)

-obsah by měl být jasný,stručný,důvěryhodný,podpořený dostatečným množstvím argumentů

-Příjemce -adresát,ten komu je sdělení určeno

-Komunikační šumy- některé věci můžeme různě interpretovat-př. Voní tady Herkules-může si myslet,že salám,lepidlo,...

Mezilidská komunikace

-komunikace mezi jednotlivce

-klíčově dvě složky-verbální,neverbální komunikace

-Neverbální komunikace- mimoslovní komunikace

-mimika,gesta,postoj těla,doteky,...

-mimika-to jakou má člověk náladu,zda se usmívá,mračí,...

-gesta-jestli je člověk klidný nebo výbušný,nervózní,jestli spěchá,...

-posturice-postoj člověka,pozice jeho těla

-odráží se míra sebevědomí,únava,vyčerpanost,odhodlání,...

-proxemika-vzdálenost,na jakou si chce jedinec pustit druhého k tělu

-haptika-množství doteků

-Symbolická komunikace- malování obrazů na stěny

-jazyk-systém symbolů(slov)

Efektivní komunikace- výměna informací, která je nezkreslená, vzájemná a včasná

-podmínka-ochota informace přijímat

Manipulace v komunikaci-jednání, které umožňuje dosáhnout cíle oklikou

-často toho lze dosáhnout apelací na morálku nebo vyvolat pocit viny

-dá se použít křik, pláč, sliby, výčitky, lichotky, ...

Komunikační fauly -čtení myšlenek-do sdělení druhého si vkládáme svůj názor-př.
Mlčí, protože se nudí

-nereagování na sdělení-při konverzaci s někým se dívám z okna a nepřítomně přikyvuji

-nejasné, nekonkrétní sdělení-př. Někdo by měl vynést koš

-přehánění-př. Stokrát jsem to říkal

Média

-prostředky sloužící ke komunikaci napříč časem a prostorem

-v moderní společnosti je nutný rychlý přístup k velkému množství informací

-prostupují každodenním životem od probuzení do usnutí

-většinu informací o světě získáváme z médií

-funkce médií-zprostředkování informace co nejširší skupině příjemců

-zábava-odreagování

-společenská kontrola-upozorňování na negativní jevy a problémy ve společnosti

-politické kauzy, ...

-agitace

-ovlivňují veřejnost a v ní převládající názory-veřejné mínění

-určování agendy-schopnost médií nastolovat téma

-měla by být objektivní a vyvážená

-Bulvární média-senzační a skandální události, neověřování zdrojů, někdy i vymyšlení informací

-Cenzura-záměrné zasahování vlivných skupin, části přímo státu, do mediálních sdělením účelem omezení a kontroly šíření informací

-masová komunikace-použití technologií, které umožňují jednosměrně předávat velké množství informací velkému množství anonymních příjemců

-čtenář, divák nemůže okamžitě reagovat a má jen omezenou možnost zpětné reakce

-masová média-souhrnné označení pro prostředky masové komunikace-tisk, rozhlas, televize

-Nová média- informace v digitální podobě

-okamžité šíření, propojování různých starších médií(text, obraz, zvuk)

-podporuje zpětnou reakci uživatelů